

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת כי תצא פ"ה

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כתקנת מורנו הגאון רבי אלימלך בודרמן שליט"א

ואחר כ"ז תבוא חליס. פירוש אתה תכנס ליהנות מאורה בסוד ואומרו נפש עמל עמלה לו, ותסייעהו לעמוד בדרך הנאות, ותקרא אתה בעליה שקנית אותה בכח מעשיך והוא אומרו ובעלתה, גם ליום התחיה תהיה מיוחדת לך לחזור לגופך ותעמוד בה, והוא אומרו והיתה לך לאשה, וחזר הכתוב לצוות על הנפש שאם האיש לא נטה לבו לקוות להטיב לנפשו ולהתעצם להאיר לה בעולם העליון, על כל פנים יזהר שלא יריע לה כדרך שאמר שלמה (קס"ג י"ג) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, ודרשו במס' שבת (ק"ג:) תנה לו כמו שנתנה לך, והוא אומרו אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה פירוש שלא תמסרנה ביד שבאי אלא בת חורין ואין עליה יד מושל:

או ירצה על דרך מה שאמרו בזוהר (מ"ג ס"ז) בפסוק נפשי אויתך בלילה שעל השכינה הוא אומר נפשי, והוא מה שרמז באומרו ושלחתה לנפשה שהוא השכינה שתחזור למקום שיצתה ממנו, ואומרו ומכור לא תמכרנה וגו' על דרך מה שדרשו בספר הזוהר (מ"ג ס"ז) בפ' לעם נכרי לא ימשול למכרה, ואומרו בכסף לפי שיאמר אדם איך ימשול אדם בנפשו למכרה לזה אמר בכסף לשון כוסף, כי באמצעות תאות וכוסף לבות בני אדם ימכרו את נפשם ביד אויב, ורמזנו מזה בפסוק (ויקרא כ"ב ל"ז) את כספך לא תתן לו בנשך וגו', ואומרו לא תתעמר כמו שתרגם אונקלוס לא תתגר פירוש לא תגרה בה מחבלים המתגרים בנפש החוטאת, תחת אשר עניתה כי החטא יקרא בערך הנפש עינוי:

כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנאה וילדו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן הבכור לשנואה: {כ"א ט"ו}

והיה סבן סכור וגו'. אמר הכתוב בדרך ודאית, על דרך אומרו (בראשית כ"ט) וירא ה' כי שנאה לאה, כי ה' יראה בנשברי לב לסומכם:

ולא אבה ה' אלהיה לשמע אל בלעם ויהפך ה' אלהיה לך את הקללה לברכה כי אהבה ה' אלהיה: {כ"ג ו'}

ולא תכס וגו'. אומרו ולא אבה פירוש הגם שהיה מקום לשמוע מצד ענפי החטא שהיה בלעם נאחז בהם, אף על פי כן נתרצה ה' בלא טעם ולא שמע וגו', ונתן הטעם כי אהבה ה' פירוש לא לצד שהיית ראוי לדבר זה, ועיין מה שפירשתי בפסוק ולא אבה סיחון (לפ"כ ל'):

כי תצא מחנה על איביך ונשמרת מכל דבר רע: {כ"ג י'}

כי תלך מחנה וגו'. פירוש הגם שיש דקדוקי עבירות שה' לא יעניש עליהם ואם יעניש יהיה עונש קל, מודיע הכתוב שבשעת הסכנה שהוא בזמן שיוצאים על אויביהם צריכין שמירה מכל דקדוקי עבירות כאומרו מכל דבר רע וגו', וכלל בתיבת דבר גם סיבות שממנו יסובב הרע, והעיר במה שצוה סמוך לזה כי יהיה

וראית בשכינה אשת יפת תאר וחשקת בה ולקחת לך לאשה: {כ"א י"א}
מדלגין מתחילת הפסוק ומתחילין מכאן:

ובדרך רמז תתבאר הפרשה על זה הדרך הנה כל בנין העולם וקיומו תלוי במעשה עם בני ישראל אם יטיבו דרכיהם העולם קיים וישמחו השמים ותגל הארץ, גם ה' אלהינו ישמח ויגל בנו, ויושר דרכם של ישראל תלוי בנצחון יצר הרע ובא הכתוב להעיר האדם כי ביציאתו מעולם העליון לבא לעולם הזה יהיה מוכן למלחמה, כי לא יחשוב שאין צריך תגבורת לנצחון זה אלא אדרבה לזו יקרא מלחמה על דרך אומרים (פסוק פ"ד) איזהו גבור הכובש את יצרו שאין גבורה גדולה מזו, ולזה אמר למלחמה בפת"ח תחת הלמ"ד:

ואומרו על אויביך, בא להעיר כי לא מלחמה זו כגבור הלוחם ללכוד עיר וכשיקוץ במלחמה יפנה וילך לעצמו אלא כאדם הלוחם עם אויבו שאם יתירשל יקום עליו והכה, כמו כן אם יתירשל האדם מללחום את האויב יקום עליו ויאבדהו מן העולם, ומבטיחו הכתוב שהגם שתקיף הוא היצר מכח האנושי אף על פי כן יתנהו ה' בידו, ואומר ושביט שביו דקדק לומר שביו ולא אותו, שאין בו ממש בעצמו והעדרו הוא המקווה אלא שביו פירוש מה ששבה הוא מבחינת הטוב ממך ומכיוצא כך בפיתויו ובנצחונו שכמה נשמות מעם בני ישראל שבויות בידו:

ואומרו וראית נשמה אשת יפת תואר. אמר אשת סמוך פירוש נשמת אדם, כי אין הס"מ שולט בנפש עד שתרד מטה ותכנס באדם ממנו הוא לוקחה בשבי, והנפש תקרא אשה, וקרא לזו יפת תואר כי הנפש יפה עד מאד אלא שמתנוולת במעשיה הרעים וכשינוצח היצר אז ישכיל האדם בנפשו מה יפה ומה נעימה היא:

ואמר ותשקת כס פירוש אז החשק שהיה לו בדברי היצר ובפיתויו ילבישם בה לתקן לה המושכלות ועולם הקיים שכולו טוב, ואומרו והבאתה אל תוך ביתך לפי שעל ידי פיתוי הרע מתרחקת הנפש מהגוף ושוכן חלק רע במקומה, כדרך אומרו (איוב י"ח) טורף נפשו באפו, והגוף יקרא בית על דרך אומרים (פסוקים י"א). מי מעיד באדם קורות ביתו שהוא הגוף, וכשנוצח יצרו יביא נפשו לתוך ביתו ויקרא בעל נפש, ולהיות שהנפש שקנה ממקום טמא צריך לנקותה מתחלואי הרע הנדבק בה שהוא בחינת שער הראש, והוא אומרו וגלחה את ראשה, גם בחינת הקליפה הרמוזה בצפרנים אמר כנגדה ועשתה את צפרניה לשון תיקון, ותסיר מסוה הטומאה המתכסה בה הנפש מרוח הטומאה, והוא אומרו והסירה את שמלת שביה מעליה פירוש שקנתה משביתה במקום טמא, וזה יהיה על ידי מירוק החטאים ודרכי התשובה והכנות הדעת מול אלהי ישראל ב"ה, ויבחר מקום מושב לה בית מיוחד לישראל שהוא בית המדרש, והוא אומרו וישבה בביתך, ותתודה בכבי על אשר מעלה באביה ואמה ועל פרידתה מהם, אביה זה הקב"ה, אמה היא כנ"י (נכנס ל"ט), ירח ימים זה שיעור המספיק לשב, או ירמוז לחודש המיוחד לתשובה שהוא חודש אלול:

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת כי תצא פ"ה

שיעור הכתוב הוא על זה הדרך מוצא שפתיך תשמור מלדבר, ותעשה כאלו נדרת לה' אלהיך הגם שאינו אלא נדבה, והוא אומרו כאשר נדרת נדבה אשר נדבה רוחך, כי משמעות נדבה היא בלב כאומרו (שמוס כ"ט ז') אשר ידבנו לבו, נדבה רוחו (ס"ט ל"א כ"א):

ואומרו אשר נדרת בפניך יתבאר על דרך אומרים בזה (מ"ג ל"ד). בפסוק (סגל י"ז) כי עוף השמים יוליך את הקול כי כשאדם חושב בדעתו מחשבה שפתותיו דובבות מעצמן בלא ידיעתו, והוא אומרו אשר דברת בפניך כי הגם שלא עשה אלא מחשבה פיך דיבר מה שחשב, ולזה דקדק לומר בפניך שאם לא כן למה הוצרך לומר בפניך וכי אין אנו יודעים כי הדיבור הוא בפה, ולדברינו יבא על נכון, ורבותינו ז"ל (כ"ט ו'). דרשו הכתוב באופן אחר, וע' פנים לתורה:

כי תבא בְּכָרֶךָ רֶעֶךָ וְאָכַלְתָּ עִנְבִים וְנִפְשֶׁךָ שֶׁבֶעֶךָ וְאֵל כְּלִיךָ לֹא תִתֵּן: {כ"ג כ"ה}

ואל כליך לא תתן. אומרו ואל כליך בתוספת וא"ו להעיר, שקדמה מצוה אחרת והוא שלא יאכל אכילה גסה, והוא מה שדייק באומרו שבעך ודרשו ז"ל (כ"ט פ"ז): לא אכילה גסה והוסיף עוד לומר ואל כליך לא תתן:

הַשֹּׁמֵר בְּנִגְעֵי הַצֹּרֶעַת לְשֹׁמֵר מֵאֵד וְלַעֲשׂוֹת כָּכָל אֲשֶׁר יֹרֶוּ אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כְּאֲשֶׁר צִוִּיתֶם תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת: {כ"ד ה'}

קִשְׁמֵר בְּנִגְעֵי זָכוֹר וגו'. לדבריהם ז"ל (ספ"ק ל"ז) שאמרו שבא להזהיר לבל יקוץ בהרתו, נתכוין בהסמכת זכור את אשר עשה ה' למרים להודיע שורש שממנו יהיה הנגע ואותו יצו ה' לקוץ ורפא:

בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תִבּוֹא עָלָיו הַשְּׂמִשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נִשְׂא אֶת נַפְשׁוֹ וְלֹא יִקְרָא עָלָיו אֵל ה' וְהָיָה בְךָ חֲטָא: {כ"ד ט"ו}

ואליו סוף נוסף וגו' והיה בך חטא. הכונה שהגם שעושק שכר שכיר אינו אלא גזול ממון אף על פי כן אין עונשו ממון אלא נפשות, והוא אומרו יהיה בך פי' בך בנפשך חטא על דרך (מ"א ח') והייתי אני ובני שלמה חטאים, והקדים טעם העונש באומרו ואליו הוא נושא את נפשו ומעתה יהיה המשפט נפש תחת נפש:

לֹא תִטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יְתוֹם וְלֹא תִחַבֵּל בְּגֵד אֶלְמָנָה: {כ"ד י"ז}

לא תטה משפט גר וגו'. פירוש שמא תאמר כיון שציוני ה' על הגר אטה דינו לזכותו ת"ל לא תטה וגו', וגמר אומר ולא תחבול בגד אלמנה פירוש רק בדבר הזה אני מצוץ להטות לזכות שלא תחבול בגד של אלמנה שלא בשעת הלואה הגם שכל חוץ ממנה יחבול בגדיהם:

בך איש אשר לא יהיה טהור וגו' ואמרו רבותינו ז"ל (פסוק מ"ו). שהרהורי עבירה ביום מביאין לידי קרי בלילה, ונתכוין הכתוב בסמיכות זה לומר שעל כיוצא בזה יצו במאמר ונשמרת מכל וגו':

לִנְכַרִי תִשְׁיָךְ וְלֹאֲחִיךָ לֹא תִשְׁיָךְ לְמַעַן יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַשְׁלַח יָדְךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: {כ"ג כ"א}

לנכרי תשיך ולאחריך לא תשיך. קשה למה כפל לומר ולאחריך לא תשיך אחר שצוה בסמוך לא תשיך לאחריך וגו', ורבותינו ז"ל אמרו (כ"ט ע"ט): לעבור עליו בב' לאוין, ואולי שנתכוין לומר שהגם שהנשיכה היא לגוי אם הדבר על ידי ישראל אסור כל עוד שישאל אינו מכיר הגוי בעד הלואתו או אם אין בידו משכון הגוי וכך הוא הדין:

עוד ירמוז למה שחלקו האחרונים (יו"ד סי' קנ"ט) שאפילו לגוי אסור להתמיד בזה משום שמא יבא ליתנו גם לישראל, והוא אומרו לנכרי תשיך ותנאי הוא הדבר שלא תעשה באופן שיצא מזה קלקול שתשיך לאחריך:

כִּי תִדְרֹךְ נָדָר לֹה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תֵאָחֵז לְשִׁלְמוֹ כִּי דָרַשׁ יִדְרֹשְׁנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ מִעֲמֻקַּי וְהָיָה בְךָ חֲטָא: {כ"ג כ"ב}

וסיים כך חטא וגו'. פירוש על דרך אומרים ז"ל (ספ"ק ל"ז) בעון נדרים מתים אשתו ובניו של אדם ע"כ, והוא אומרו והיה בך חטא לשון חסרון שעל ידי איחור הנדר יחסר ממנו אשתו שהיא כגופו או זרעו שהוא גם כן חלק ממנו, ואמרו וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא, יתבאר גם כן על דרך אומרים ז"ל (גיטין ז'). אם רואה אדם שנכסיו מצומצמים יעשה מהם צדקה, ועוד אמרו (פסוק ס"ז): מלח ממון חסר, והנה לפי שחביב על האדם ממנו אין נוח להוציאו ולזה תבא הסברא לאדם להתחכם לנדור נדר לה' שבזה יהיה לו נוח הרצון לתת מנכסיו, לזה בא דבר מלך והודיעו היוצא מחשש ביטול הנדר, והיוצא מחשש מניעת נתינת צדקה כפי המתחייב:

ואמר כנגד איחור הנדר שזה יסובב שיהיה החסרון בו, וכנגד מניעת נתינת צדקה אמר וכי תחדל לנדור הגם שאתה בא לידי מניעת נתינת הצדקה זה יסובב חסרון בממון אבל בך בודאי שלא יהיה חטא, והוא אומרו לא יהיה בך חטא:

מוֹצֵא שְׁפָתַיךָ תִּשְׁמֹר וְעֲשִׂיתָ כְּאֲשֶׁר נִדְרַתְּ לֹה' אֱלֹהֶיךָ נִדְבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: {כ"ג כ"ד}

ואומרו מוצא שפתיך תשמור וגו', פירוש תמתין מלהוציא הנדר מפיו עד שתוכל לעשות פירוש לקיים הנדר אז תדור ותקיים הנדר, סמוך לנדרך, והוא אומרו ועשית כאשר נדרת, וכן היה הלל עושה שהיה מביא קרבנו לעזרה ואמר (פסחים ס"ז): וכו', או

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א